

Anmeldelse

Levine, Gregory P. A. *Long Strange Journey. On Modern Zen, Zen Art, and Other Predicaments*, Honolulu: University of Hawaii Press 2017, 384 s., \$ 31.

Gregory Levine er professor i kunsthistorie på University of California Berkeley med speciale i japansk buddhistisk kunst. Nærværende bog omhandler zen-kunst (herunder fra den kinesiske chan-tradition) med fokus på receptions- og brugshistorien omkring moderne 'zen-scapes' i Vesten. Disse præsenteres som en 'long, strange journey' fra den elitære, ikonoklastiske og avantgardistiske til den masseproducerede og populærkulturelle med 'zen og kunsten at-bøger', zen popkorn og zentertainment. Som vel intet andet begreb med østlig oprindelse er 'zen' blevet hybridiseret og tilskrevet så meget overskud af mening, at det i dag er indbegrebet af en flydende (eller tom) betegner, endog som adjektiv. Dette er ikke mindst set repræsenteret via kunsten og dennes fortolkninger, hvor zen som 'elevator ord' (s. 6) giver betydning på flere niveauer som et 'semiotisk dyr' (s. 8). Med både en etymologisk og historisk kontekstualisering af begrebet er en typologisering derfor helt relevant (s. 13-15), ligesom en diskussion af, hvad der egentlig kan menes med 'zen-kunst' er på sin rette plads (s. 15-18). For at undgå essentialismer vil forfatteren derfor "reflect on the lexicon, episodes, debates, and representations of Zen and Zen art and aesthetics in the modern and recent world" (s. 18), med luft til diversitets-zen som polytethisk-protypisk (s. 19). Frem for normativt at vælge definition af 'sand' versus 'forkert' zen (kunst), er Levines postmoderne metode en historisk og diskursteoretisk indkredsning af autentisk zen i moderne kontekst fokuseret på "its contentions and collisions, heteroglossia, and multi-visibility" (s. 20). Hvad der således forstås som zen (kunst) defineres ikke specifikt, ligesom konkrete diskussioner af mulige definitionstiltag ikke inddrages, hvilket dog kunne have været interessant som teoretisk ramme.

Til gengæld er dette del af selve receptionshistorien; fra de jesuitiske missionærers møde med kinesisk chan i det 16. århundrede via de første besøgendes møde med det Meiji-åbnede Japan til intellektuelles system med zen, hippiers leg med zen og markedets kommercialisering af zen. Der skulle gå nogen tid, før interessen for østasiatisk kunst for alvor gjorde sit indtog i Vesten, og før denne blev specifikt relateret til zen (s. 31). Selve receptionshistorien giver vel ligefrem stof til argumentet, at 'zen-kunst' er udtryk for en historisk kontingent konstruktion og relation, baseret på cirkulationer af diskurser og idealer mellem øst og vest. Milepæle i en sådan konstruktions- og transformationshistorie var fx konkrete steder og begivenheder, som kunst- og kulturudstillinger (Chicago, Paris, London), ligesom kunsthistorikere og -formidlere

(Okakura, Fenollosa) samt konkrete historiske rammer (dele af modernitetens åbning mod omverden) var gunstige kontekster herfor. Ligesom alt andet relateret til zen var kunst-domænets stigende popularitet i høj grad også relateret til D. T. Suzuki¹ og netværket omkring denne, som naturligvis får et særskilt kapitel (s. 42-51). Zen-ikonk拉斯men med dens "spontaneous outbursts and flagitious acts" ser Levine i overensstemmelse med moderne forskning som "heuristic, ritual, and ideological rather than strictly literal or mimetic" (s. 58). Med Danxias afbrænding af Buddha-statue som konkret eksempel giver forfatteren en interessant skildring af den receptionshistoriske udvikling af 'typisk zen-kunst' i både Japan og Vesten. Den konkrete genealogi udtrykker en bredere kunst-, kultur og religionshistorisk cirkulation, der på sin vis er bogens centrale tema. Det samme kan man sige om temaerne 'zen boom', *culture wars*, samt zen i tegneserier, film, musik (fx John Cage), reklamer, produkter og performances, der udgør de resterende kapitler. De sideløbende kritiske diskussioner af 'zen' og 'zen-kunst' (fx via den kinesiske historiker Hu Shih, religionshistorikeren Werblowsky, og nyere dekonstruktioner af 'zen' som orientalistisk projektion og *nation branding*) beskrives naturligvis også og er med til at give læseren en afbalanceret forståelse af et ganske unikt fænomen, tilsat reproduktioner af originale malerier, fotos og humoristiske tegneserier. "What would the world be like without Zen?", spørger forfatteren i afslutningen. 'Givetvis knap så spraglet og interessant', kunne den interesserede 'zenolog' respondere.

Jørn Borup, lektor, ph.d.,
Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet
jb@cas.au.dk

¹ Jf. Jørn Borup, "D. T. Suzuki: post-orientalistisk zen-tænder", *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 67, 2018, 32-43-